

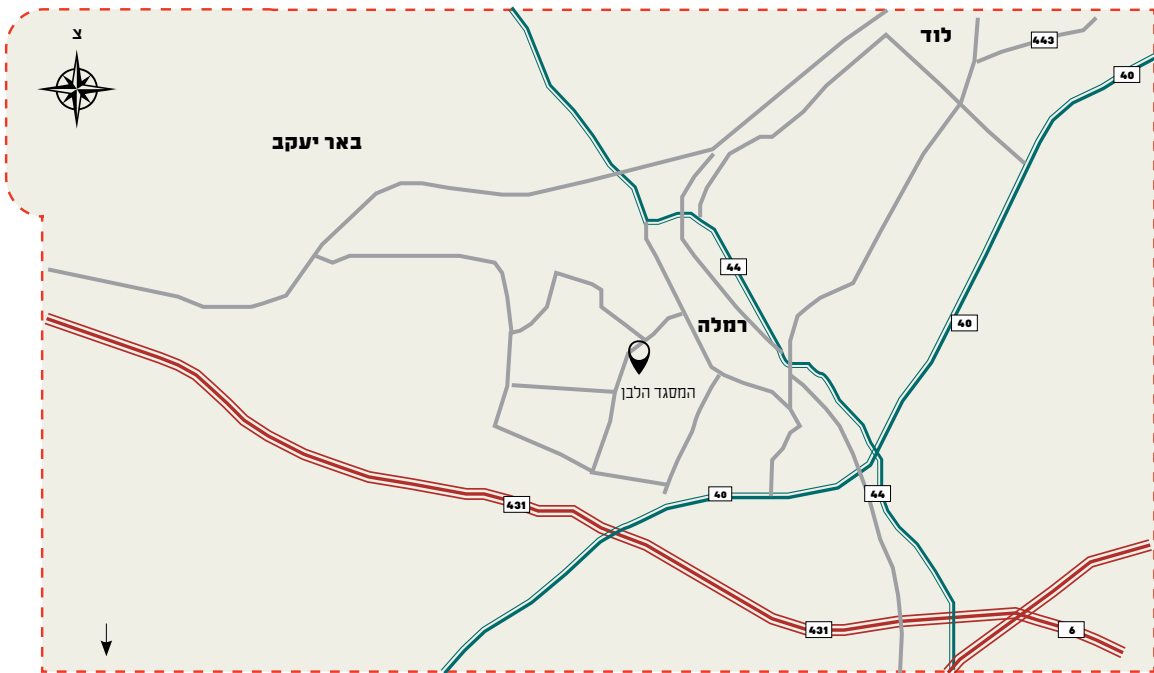
מגדל לבן בצבע חום

המגדל הלבן ברמלה הוא מהאתרים המרשימים בארץ ואגדות משעשעות רבות נקשרו סביב מראהו ושמו. הביקור בו מומלץ, ולו רק בזכות התצפית המרהיבה מראשו

חסמבה ועוד קצת

העיר רמלה ידועה בעיקר בכך שהיא לא ידועה בכלום, להוציא את ברכת הקשתות שזכתה לתהילת עולם בזכות הגנב אלימלך זורקין מספרי חסמבה. ובכל זאת יש לה מקום של כבוד בשל היותה היישוב היחיד שנבנה בארץ ישראל על ידי המוסלמים כעיר של ממש ולא כאיזה כפר או עיירה. ולא סתם עיר, אלא בירת מחוז פלשתיין (ג'וּנְד פִּילֶשְׁתִּין) שכלל אז גם את ירושלים. לא פלא אפוא שרמלה, שחוגגת בימים אלה 1,300 שנה להיווסדה, הוקמה על אם הדרך בנקודת מפגש בין דרכים ראשיות. סוד נוסף טמון בשמה של

הפכת אוקטובר התחוללה בכלל בנובמבר, למלך ג'ורג' החמישי קראו אלברט וגם המגדל הלבן ברמלה הוא בכלל חום. אבל הצבע לא קובע ומהמגדל-הלא-לבן של רמלה קשה מאוד להתעלם. אם נדבר במספרים, הרי שמדובר במבנה מרשים בגובה כשלושים מטר שנבנה לפני כ־700 שנה על חורבות מגדל קדום יותר. 111 מדרגות מרוצפות לתפארה מוליכות אל מרפסת תצפית, וממנה יכולים קלי הרגליים שממש עשו את המעשה וטיפסו לראש המגדל להשקיף על גבעות השפלה, הרי יהודה ושומרון, וגם על מגדלי תל אביב ורחובות.

העיר שמקורו במלה 'רמל' – 'חול' בערבית. שם זה מעיד על טיב הקרקע שעליה נבנתה העיר, ובהזדמנות זו נמליץ לרמלה ולחולון לכרות ברית ערים תאומות על בסיס שמן.

כבר בראשית הדרך, אי אז במאה השמינית, בנה הח'ליף סולימן אבן עבד אל-מלך ברמלה מסגד מפואר שנקרא 'המסגד הלבן'. פשר השם לא ידוע, ואפשר שהמסגד היה, ובכן, לבן. מסגד זה התהדר במגדל גבוה שנבנה בצמוד לו והיה בעל צבע לא ידוע, אבל קרבתו למסגד הלבן הקנתה לו את השם 'המגדל הלבן'. מתחת למסגד נחפרו שלושה מאגרי מים עצומים בעלי קיבולת של אלפי קוב, והם שרדו במלוא תפארתם עד עצם היום הזה. דבר אחד בטוח, וזאת על סמך מה שראינו במו עינינו: מאגרי המים בהחלט אינם לבנים.

אגב, שמו הרשמי של המסגד כלל לא היה 'המסגד הלבן' אלא 'ג'אמע ארבעין אל מוע'זי', כלומר 'מסגד יום השישי של ארבעים הלוחמים'. השם המוסלמי מתייחס לארבעים הלוחמים האגדיים של מוחמה, אבל הנוצרים ברמלה טוענים כי הלוחמים המדוברים כלל

לא היו מוסלמים כי אם נוצרים, והכוונה היא דווקא לארבעים החיילים הרומים מסבסטיה שהתנצרו בשנת 320 והוצאו בשל כך להורג בעיר סיוס שבתורכיה. תשאלו אם כן מה הקשר בין הארבעים הנ"ל לבין המסגד ברמלה? נו, לא ברור לכם שהארבעים נלקחו מסבסטיה, הוצאו להורג בסיוס ונקברו בחצר המסגד ברמלה? אבל עזבו, אגדה יפה אחרת, מוצלחת יותר, מסבירה מי הם ארבעים הלוחמים המסתוריים, והיא מחכה לכם ממש פה בסוף.

אם כבר באגדות עסקינו, אז אגדה יפה נקשרה בעמודים היפהפיים שעוטרו פעם את המסגד, ואף היא כרוכה ביחסים בין המוסלמים לנוצרים ברמלה. אגדה זו מובאת בכתבי הגאוגרף הערבי אל-מוקדסי בן המאה העשירית, ולפיה ביקש הח'ליף סולימן אבן עבד אל-מלך לבנות את המסגד, אך אז נודע לו שהנוצרים המקומיים מחביאים בין החולות עמודי שיש לבניית כנסייה ברמלה. הח'ליף דרש מהנוצרים להראות לו מיד את מיקום העמודים ואיים עליהם שאם לא יעשו כן יחריב את כנסייתם בלוד הסמוכה וישתמש בעמודיה

יותר אגדות ממצויאות. המגדל הלבן של רמלה צילום: Drorab

הח'ליף דרש מהנוצרים להראות לו מיד את מיקום העמודים ואיים עליהם שאם לא יעשו כן יחריב את כנסייתם בלוד הסמוכה וישתמש בעמודיה לבניין המסגד

חודיעין שלום

מה יש לנו כאן?

המגדל הלבן

רחוב דני מס

מגדל גבוה ומרשים של מסגד עתיק בלב רמלה, תצפית 360 מעלות
כניסה בתשלום. בקבוצה מעל עשרה חטיילים יש לתאם מראש
08-9216873. פתוח: א'ה' 8:00-16:00; ו' 14:00-8:00

עוד באזור

ברכת הקשתות

רחוב ההגנה

פתוח: א'ה' 8:00-16:00; ו' 8:00-14:00

כניסה בתשלום

08-9216873

מוזאון רמלה

פתוח: א'ה' 10:00-16:00; ו' 10:00-13:00

כניסה בתשלום

www.shimur.org/Ramla, 08-9292650

בית הקברות הבריטי

רחוב דוכיפת פינת התקווה

במקום גם קברו של החייל הארי פוטר

פתוח בכל שעות היום

כניסה חופשית 08-9221220

מרכז היהדות הקראית העולמית

קלאוזנר 16

פתוח: א'ה' 8:00-16:00

כניסה חופשית. יש לתאם ביקור מראש

www.karaite.org.il/community/ramla, 08-9249104

בבית הקברות הצבאי הבריטי ברמלה קבורים חללי האימפריה
הבריטית מימי מלחמת העולם הראשונה והשנייה, וחיילים
בריטים שנהרגו בארץ עד סוף המנדט הבריטי ב־1948. בין
החיילים הרבים הקבורים שם נמצא גם קברו של הארי פוטר
– חייל בריטי שנהרג בפעולה סמוך לחברון ב־1939. חייל זה
היה אלמוני עד שנות האלפיים, אז הפכה סדרת ספרי הפנטזיה
המפורסמת את קברו לאתר עלייה לרגל עבור תיירים הפוקדים
את רמלה

צילום: Prokurator11

לילה התנדבו ארבעים מגברתני העיר לצאת למשימה.
באישון לילה הם הסתננו אל חצר המגדל הלבן ברמלה,
ליפפו את החבלים סביבו, ובהינתן האות זינקו אל
החשכה והחלו למשוך את המגדל. איש מהם לא קלט
כי החבלים של השייח' הזקן הם חבלי גומי גמישים,
וכך הם משכו ומשכו, ותוך זמן קצר הצליחו להתקדם
מטרים אחדים. לאושרם לא היה גבול. המחשבה כי
בלילה אחד ישפילו את הרמלאים וייקחו מהם את
האייפל העירוני דרבנה אותם מאוד והם הוסיפו ומשכו
בכל הכוח. כל אותו לילה יגעו הארבעים והזיעו, משכו
ומתחו, עד שעם שחר הגיעו למבואות העיר לוד.
קריאות שמחה וצהלה נשמעו אז מכל עבר, ואת
פניהם של המושכים קיבלו בהתרגשות כל אנשי העיר
בתופים ובמחולות. השחר כבר כמעט עלה, ובצללים
האחרונים של הלילה הכריזו המושכים בשמחה
ובגאווה כי הביאו ללוד את המגדל הלבן של רמלה.
החבלים נמתחו, הבחורים התייעו, ופתאום בבת אחת
נקרעו כל החבלים והמושכים נפלו אפיים ארצה.
שקט נורא השתרר וכולם עקבו בבהלה אחר החבלים
המתעופפים באוויר דרומה אל העיר רמלה. באותו רגע

ארזתם לבד?

✓ בתקופת המנדט התייחסו הבריטים למגדל הלבן ביראת כבוד וראו בו סמל לאסתטיקה אדריכלית קדומה. בשל כך בחר
השלטון בתמונתו לעיטור שטרות כסף שונים לצד מגדל דוה, קבר רחל ומבנים היסטוריים נוספים. יש האומרים כי מבנה
מצודת טגארט של משטרת רמלה, שהוקם על ידי הבריטים לא רחוק מהמגדל, הוא היחיד בארץ שאין בו מגדלי שמירה
פינתיים כדי שלא להאפיל על המגדל הלבן.

✓ מחלוקת נטושה בין החוקרים באשר למטרת בנייתו של המגדל הלבן. יש הסוברים כי זהו צריח המואזין של המסגד הסמוך,
אולם גובהו הבלתי רגיל מעלה את השאלה האם התכוון המואזין לעורר לתפילה את הציפורים שבין העננים. לפיכך יש
הסוברים, בעיקר בשל סגנון הבנייה המבוצה, כי המגדל נבנה תחילה למטרות הגנה ושימש בין היתר גם למטרות דתיות.

✓ במתחם המסגד הלבן עומד קברו של נבי צאלה, בן לווייתו של מוחמד, אשר עד ימי האינתיפאדה הראשונה היווה מוקד
עלייה לרגל לאלפי מוסלמים. כיוון שהעיר רמלה הוקמה על חולות שוממים במאה השביעית, לא נותר אלא להניח שהקבר
'נולד' כדי להקנות איזושהי חשיבות דתית והיסטורית לעיר.

באישון לילה הסתננו ארבעים מגברתני לוד אל חצר המגדל הלבן ברמלה, ליפפו את החבלים סביבו, ובהינתן האות זינקו אל החשכה והחלו למשוך את המגדל

את המבנה וכתב כי הצריח של המסגד הוא מפלאי
עולם בצורתו ובגובהו, וכי נוסעים שראו אותו אמרו
שהוא מהדברים שאין להם אח ורע.

נראה כי התפעלות זו היא שהביאה את תושבי העיר
לוד הסמוכה לחמוד את המגדל לעצמם. זאת אומרת,
הם יכלו כמובן לבנות מגדל אחר, אבל למה לבנות
מגדל חדש אם אפשר פשוט לגנוב את זה של
השכנים? בבסיס סיפור נפלא זה שמיד נספר
עומד חוסר חיבה מסוים השורר כבר שנים בין
שתי הערים, וכפי שתבינו מיד, הוא מסופר רק
ברמלה.

ובכן, אי אז לפני שנים סערו הרוחות בלוד ומועצת
זקני העיר התכנסה לדון בשאלה כיצד אפשר להעביר
את המגדל הלבן המהמם של רמלה בשלמותו ללוד.
ביסוד הרעיון עמדה הטענה כי רמלה ולוד לא כל כך
רחוקות, וכי בתכלס המגדל הלבן משתלב הרבה יותר
טוב בקו הרקיע של לוד. פה אחד הוחלט להיוועץ
בשייח' הזקן של לוד, שבוודאי ידע כיצד להוציא את
התכנית אל הפועל. כששמע השייח' הזקן את הרעיון
האוילי הוא הביט בהם בעין חקרנית, ומשנוכח כי הם
רציניים החליט להתל בהם. הוא ירד למרתף הבית,
הוציא משם כמה שקים מלאים בחבלים ארוכים, וסיפר
שאלה חבלי קסם שבעזרתם אפשר יהיה להעתיק את
המגדל הלבן מרמלה ללוד. יש לכרוך את החבלים סביב
המגדל, הוא אמר להם, ולמשוך בכל הכוח. רק מה?
החבלים עובדים רק בלילה, וביום פג כוחם, ולכן יש
לפעול במהירות ולהעביר את המגדל בלילה אחד.
הלודאים מיהרו ליטול את החבלים ועוד באותו

לבניין המסגד. בצר להם נאלצו הנוצרים לגלות לו את
מקום העמודים, שהיו רחבים, גבוהים ויפים, וכך נבנה
מסגד מוסלמי בפאר האמנות הנוצרית.

בין אם הסיפור נכון ובין אם לאו – ובמקרה של
אגדות זה בכלל לא משנה – הנוצרים לקחו את העניין
באופן אישי, וכשהגיעו הצלבנים לרמלה במסע הצלב
הראשון ב־1099 הם החריבו את המסגד ואת
המגדל עד היסוד. חלפו מעט יותר ממאתיים
שנה, וב־1318 נבנה הסולטן הממלוכי מוחמד
אבן קלאון מגדל חדש, אשר למרות צבעו
החום נקרא על שם קודמו 'המגדל הלבן', וזהו
שמו עד עצם היום הזה. הסולטן ביקש שנזכר לנצח מי
שילם עבור הפרויקט ולכן קבע בפתח המגדל כתובת
הקדשה בערבית ובה תיאור בלתי מוגזם שלו הכולל בין
השאר את הסופרליטיבים הצנועים הבאים:

המלומד, הצודק, הלוחם במלחמת קודש, הלוחם
בגבולות, מגן הספר, סולטן האסלאם והמוסלמים,
מחיה הצדק בקרב הברואים ... השולט על האומות,
משגיח על ארצות א־ללה, שומר על העולם ומגן
על הדת (בתוך: קטיה ציטריין-סילברמן, "מינרט
המסגד הלבן – התבוננות מחודשת", 'קדמוניות'
135, תשס"ח, עמ' 58).

לחמאים מלוד

גם היום נחשב המגדל הלבן של רמלה לשם דבר,
ואפשר רק לנחש את ההלם שהותיר בכל רואיו.
ההיסטוריון מוג'יר א־דין, בן המאה ה־15, היטיב לתאר